

Somogyi Zoltán

A semmin túl

(Iancu Laura *Kinek a semmi a mindene*
című kötetéről)

A XIX. századi irodalomtörténészek legfanatikusabb pozitívista képviselői meg voltak győződve róla, hogy egy életműben kimutatható nem csak annak az éghajlatnak, vagy akár mikroklímának a hatása, ahol a szerző felnőtt, hanem még a terület talajtani és ásványi adottságai, vagy akár a táj látképének milyensége is. Merthogy az embert, pláne ifjúkorában, és különösen, ha érzékeny, művészi lélek, minden befolyásolja, sőt, meghatározza. Az ilyen erőltetett túlzások ma már csak megmosolyogtató hóbortok, de annak ellenére, hogy a modern irodalomtudomány a szöveg szerzők felettségét, függetlenségét és primátusát vallja, azért mindig akad az ember olvasmányélményei között olyan, ami megerősíti abban, hogy nem kell átesni a ló túloldálára, és kiönteni a fürdővízzel együtt a gyereket is. Mert igenis, az egész személyiséget, jellemet, mentalitást és habitust nagymértékben, talán döntő mértékben meghatározza az, hogy ki milyen családban, környezetben, szokások és hiedelmek között nőtt fel.

Iancu Laura, moldvai magyar származású költő, író, és nem mellesleg óvodapedagógus, teológus, politológus, néprajzkutató legutóbbi kötete, a *Kinek a semmi a mindene*, gyönyörű bizonyítéka annak, mennyire erősen gyökereznek egy embert gombafonalakként alkotó szálak – amiknek aztán a tettek, s a művek a termőteste – a szülőföld talajában.

Kritikusként hiába gondolom azt, hogy akkor járnék el tisztességesen, ha Iancu Laura műveit is csak aszerint vizsgálnám, mint minden más költő írásait, vagyis nem sokat törődve származással, nemmel, korral, az ő esetében mégis ez volna a

tisztességtelen, vagy legalábbis torzító eljárás. Mert Iancu Laura oeuvre-je a moldvai, a magyar, és a költő jelzők által meghatározott súlyos dimenziók közös eredője, és hiba lenne ezt elhallgatni.

Személy szerint leginkább olyan verseket szeretek olvasni, amelyekben a megszólaló lírai én és a szerző között a távolság kicsi, mert akkor nem csak a vers formájában és jól megcsináltságában lehet gyönyörködni, hanem feltárul egy ember belső világa is, ami szinte misztikus, megrendítő élmény. A *Kinek a semmi a mindene* ilyen kötet. Iancu Laura pedig egy bátor verselő, aki nyílt szívvel műveli a költészetet, amiért nagyon lehet becsülni.

A moldvai magyarok életében, akiket előszeretettel emlegetünk csángókként, holott ők nem igazán nevezik magukat így, és pláne nem gondolnak magukra ekként, a vallás, a római katolikus hit olyan nagy fontosságú, olyan meghatározó életük minden percére, amit el sem tudunk képzelni. Ha hallunk róla történeteket, beszámolókat – már ha hallunk, hiszen a legtöbbünknek abszolút semmi fogalma sincs arról, miként él Románia északkeleti részén, a Kárpátokon is túl, ez a pármaréknyi, magyarul beszélő népcsoport –, akkor megdöbbenünk. Ahhoz, hogy jobban megérthessük Iancu Laura költészetét, tisztában kell lenni azzal, hogy a katolikus egyház Moldvát szinte a mai napig missziós területként kezeli, és mindig is meglehetősen kevés pappal oldotta meg a gyülekezet ellátását. Ennek következtében a vallási buzgóság fenntartásának érdekében a moldvai magyarok körében egy olyan Isten-kép került (kényszerűen) propagálásra, amelyben az Úr szigorú, haragos, büntető vonásait, és a mindent látó, fentről folyton figyelő jellegét dombo-

rították ki. Egy papnak, aki maga is gyarló ember, és aki a falu lakói között él, nyilván könnyebb megfelelni, mint egy láthatatlan és hatalmas Istennek, aki az egész világot igazgatja, és folyvást megítéli a lelkeket („*kikopogtat az ács, megmér*”).

Ha Isten mindent lát, ha ebben valaki feltétel nélkül hisz, és mindig meg akar felelni neki, mert a Pokol fenyegető képe örökké a szeme előtt lebeg, hiszen az egész közösség minden második szavával odavetíti, akkor ez kialakíthat egyfajta különleges paranoiát, ami óvatossá, és mindentől féltővé, tartózkodóvá alakítja az embert. Vagy legalábbis önmagát folyton figyelővé, saját hibáit és bűneit mániákusan észben tartóvá. Ilyen körülmények mellett nem csoda, ha az Isten-hít egyenlővé válik az Isten-félelemmel, ez a félelem pedig kulcsfontosságúvá válik egy olyan érzékeny, empatikus lélek számára, amilyen Iancu Laura. A kötetet első költeményében, a *Vers a vershez* címűben elhangzó, „*aki van, az fél*” záróakkord így aztán nem csoda, ha végigzeng az egész könyvön. Sőt, a félelem az embernek kiszabott csekélyke idő szorításában az egész élet kozmikus keretévé, ugyanakkor esszenciális magjává is válik ebben a lírai világban. „*Félek, hogy élni kell, / félek, hogy meghalok.*”

De nem csak a félelelről van itt szó, hanem a féltésről is; ami hiába nemesebb, mégis talán gyötrelmesebb érzés, mint a puszta félelem. Iancu Laura félti magát, és szeretteit a Pokoltól, mert szereti őket, és szereti Istent. Így szül a szeretet féltést, és a féltés által megtermékenyített költő verseket. A *Hitvallás* címűben minderről így vall: „*Féltelek akkor is, amikor félek, / hogy vagy, / féltelek, mert a félelmem vagy.*”

A haláltól, családtagok elvesztésétől, szerelmek megszűnésétől, kudarcoktól, meg nem feleléstől, tévútra fordulástól való félelmek mellett, a kötetben végig azt érezni, hogy a költő reszketve, de izzón vágyakozik is. Magányos alkatú, szinte aszketikus lírai én rajzolódik ki a versekből, aki szeretne önfeledten, felszabadultan élni, de a zsigerei mélyéről a kötelesség parancsszavai szüntelen arra intik, hogy ne merészeljen léhaságokra csábulni, hanem csak dolgozzon serényen, és reménykedjen, hogy meglesz a gyümölcse, már ha Isten is úgy akarja. Addig pedig nincs semmije, semmi sem az

övé, vagyis ami az övé, az semmi. A semmi a mindene, azt dédelgetheti.

A másik elsöprő erejű, mindent meghatározó óhaj, ami a kötetből egyértelműen kiolvasható, az a biztonság utáni vágy. A szél, ami bármikor felkaphatja, kiszakíthatja megszokott, felépített életéből az embert („*hányszor kezdtem mindent előlről*”), mint vissza-visszatérő motívum, fázós érzetet keltve, és nyugtalanító zajként susog a fekete betűk mögött a lapok téli fehérségében.

A versekben amúgy is a tél az uralkodó évszak, a fehér pedig az uralkodó szín, és gyakran esik hó vagy eső. Erre ráerősítenek még az olyan hívószavak, mint a gyertya, vagy az ing, és mindettől az egész kötetnek templomi hangulata van. A költemények csendesek, melankolikusak, de mégis nagy figyelmet, és lappangó feszültséget keltenek az olvasóban. Feszültséget, ami abból ered, hogy a művek rendezett felszíne, letisztultsága, tömörsége, fényessége, bonyolult mélységet takar.

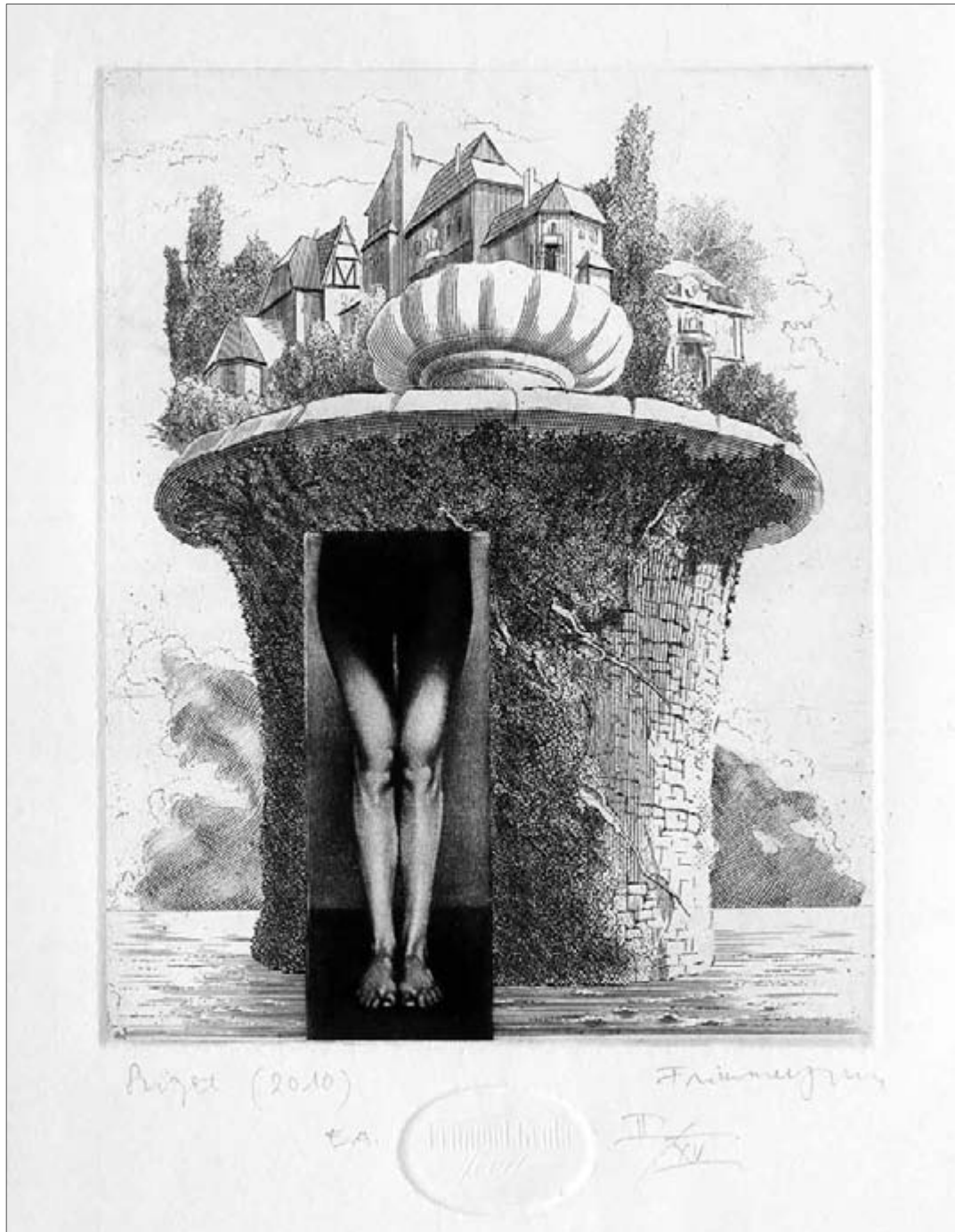
Iancu Laura birkózik a hitével, hiszen az egyetlen igazi, megélt hit olyan, amiben az ember párbeszédet és perbeszédet folytat Istennel, mert szenvedélyesen vágyik a vele való kapcsolatra. Erősen filozofikus versei dokkoló állomások, amiket az Istennel való kapcsolat létrejövésének érdekében épít. Persze, nagy kérdés, hogy vajon a versek tényleg megteremtik-e a vágyott kapcsolatot, vagy inkább csak konzerválják, esetleg meg is növelik a magányt. Aki ír, attól ugyanis eltávolodnak a dolgok és az emberek. Azt hiszem, hogy amíg készülnek, amíg írja őket, addig Iancu Laura számára a versek létrehozzák a kapcsolatot; főleg ez motiválja, még ha öntudatlanul is, a megalkotásukat.

Akkor tehát ez a kötet egy személyes zsol-tároskönyv? Vagy inkább jól fejlett komplexusok gyűjteménye? Vagy a krisztusi kor körüli kételyek, számvetések krónikája? Nyilván mindegyikként, és még sok másként is olvasható. Ahogy megnyitjuk magunkat az egymás után sorjázó olyan rettentő szép, emlékezetes verseknek, mint *A gyökerek; A halál; A vég; Anyám diót tör; Óda; Adventutó; Költések; Hétköznapiak*, ráébredünk, hogy a hívő ember viszonya Istennel olyan, mint egy viharos élettársi kapcsolat. A felek néha úgy érzik, és talán joggal, hogy a másik *Mintha mit sem értene* belőlük, de

azért „*kipeckelt bittel is húsvétról álmod*”-nak, menthetetlenül.
Mert a semmin túl is van valami, vagy Valaki. Sőt, talán a mindenhez is a semmin át vezet az egyetlen

út. És bár igaz, hogy minden évben van nagypéntek, de szerencsére van húsvét is.

(*FOKUSZ Egyesület, Magyar Napló, 2012*)

Frimmel Gyula: Sziget - 2010